

НА ШЛЯХУ ДО «ЗЕЛЕНОГО ЗРОСТАННЯ»: висновки для України

Грудень 2014 року

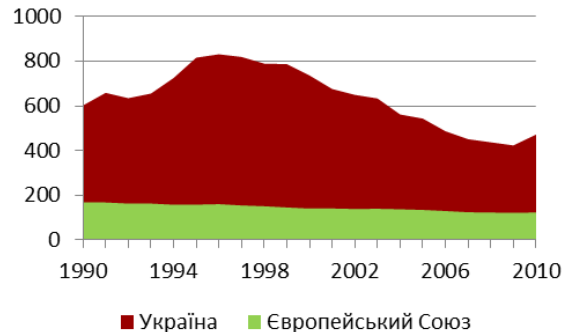
Ресурсно-аналітичний центр
"СУСПІЛЬСТВО І ДОВКІЛЛЯ"

ЕНЕРГІЯ ТА ЕКОНОМІКА

Протягом останнього десятиріччя в Україні спостерігалася динаміка зниження енергоємності ВВП. Проте, досягти зниження енергоємності ВВП на 20% (до рівня 2008 р.) не вдасться (як передбачено Державною цільовою економічною програмою енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки).

Економіка України має незбалансовану структуру, в якій переважають ресурсоємні галузі з високою енергетичною інтенсивністю виробництва. Лише зростання частки сфери послуг та наукоємних виробництв з одночасним скороченням споживання палива в житловому секторі та зниженням енергетичної інтенсивності існуючих виробництв може забезпечити економічне зростання України при незначному зростанні споживання енергії.

Енергоємність ВВП (кг нафтового еквіваленту на \$1,000 ВВП за ПКС)

Джерело: Світовий банк.

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ

Незважаючи на зменшення забруднення атмосферного повітря у 1992-2012 рр., смертність викликана цим фактором в Україні – найвища в регіоні. В Україні – це 67 смертей/100 тис. населення, в середньому по Європі цей показник становить 20 смертей/100 тис. населення (від 3 у Люксембурзі до 56 у Болгарії). Водночас, в Україні відсутній моніторинг забруднення повітря дрібнодисперсним пилом (PM-10), одного з найважливіших показників забруднення повітря в містах ЄС.

Економічний розвиток країни не сприяє покращенню якості життя людей, зокрема і екологічної. Негативний вплив стану довкілля на здоров'я населення в Україні є критично високим, що несприятливо впливає на людський капітал. Про це свідчать найвищі в регіоні показники втрати працездатності та смертності, викликані екологічними факторами.

Смертність, викликана забрудненням атмосферного повітря (смертей/100,000 населення), 2008

Джерело: ВООЗ.

ЕКОЛОГІЧНІ ПОДАТКИ ТА БЮДЖЕТ

Платежі за ресурси, на відміну від податку на додану вартість та деяких інших податків, відіграють незначну роль в податкових надходженнях державного бюджету України. Їх частка у загальному обсязі надходжень до державного бюджету протягом 2007 – 2012 рр. не перевищувала 4%.

За європейською практикою, основною метою екологічного податку або збору є реалізація принципу "забруднювач платить". Враховуючи розміри ставок екологічного податку та платежів за завдані довкіллю збитки, можна говорити про те, що принцип "забруднювач платить" реалізований в Україні не повною мірою.

Існуюча система природоохоронного фінансування засвідчила свою неефективність, тому пов'язані з нею питання (як стосовно екологічних й ресурсних платежів, так і природоохоронних видатків) залишаються відкритими і потребують суттєвого удосконалення.

Екологічні платежі у зведеному бюджеті України

Джерело: Державна казначейська служба України.

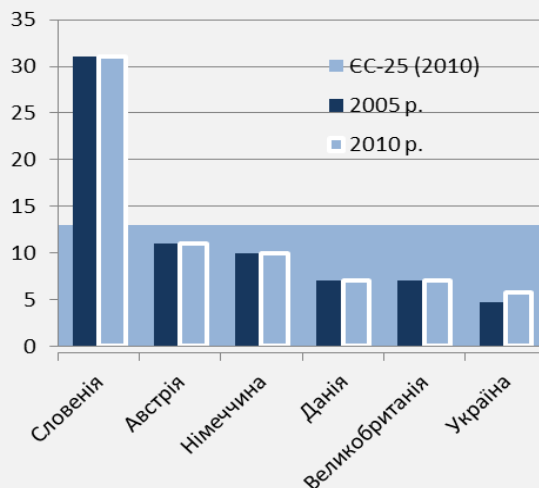
ОХОРОНА ПРИРОДИ

За роки незалежності площа природно-заповідного фонду в Україні збільшувалася: з 2,18% у 1992 році до 6,05% у 2013 році від площі України.

Незважаючи на зростання площі територій природно-заповідного фонду, навантаження на біорізноманіття та ризики для глобальних екосистем та їх видів зростають. Однією з відчутних проблем в охороні біорізноманіття є відсутність моніторингу чисельності видів дикої фауни. Обліки диких тварин проводять лише лісомисливські господарства на мисливських угіддях.

Показник заповідності в Україні постійно збільшується, проте далекий від показника більшості країн Європи (в середньому 13%) та визначених цільових національних показників (10,4% до 2015 року). Створення нових, розширення та збереження існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду - серед завдань стратегічних та програмних документів у сфері охорони довкілля. Без моніторингу видів дикої фауни та флори оцінити стан біорізноманіття в контексті зеленого зростання неможливо.

Площа природно-заповідного фонду, %, Україна і ЄС

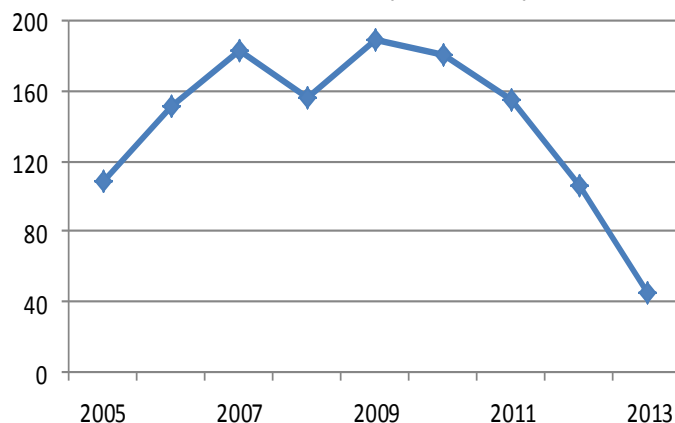
Джерело: Eurostat, Мінприроди України.

ІННОВАЦІЇ

Витрати на наукові дослідження у 2000-2012 роках, не зважаючи на їх ріст в абсолютних величинах, невпинно падають і станом на 2012 рік склали лише 0,75% ВВП. Динаміка надходжень заявок на винаходи у сферах, важливих для зеленого зростання, свідчить про те, що з 2009 року спостерігається скорочення їх кількості у 4 рази.

Науково-технічна та інноваційна системи в Україні не відповідають потребам економічного розвитку, зокрема й зеленого зростання. Рівень фінансування наукових та науково-технічних робіт, впровадження інновацій та винахідництва не може забезпечити інноваційно-інвестиційну складову зеленого зростання економіки України.

Заявки на винаходи у сферах, що мають відношення до зеленого зростання - Україна

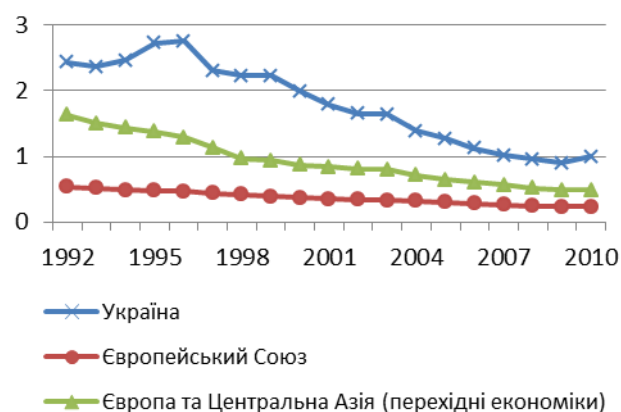
Джерело: Державна служба інтелектуальної власності України; власні розрахунки.

ПАРНИКОВІ ГАЗИ

Вуглецева інтенсивність є важливим індикатором ефективності державної політики в сфері зміни клімату. Проте, сьогодні такий показник (або будь-який його аналог) не визначено в якості загальнонаціонального та/або галузевого індикатора в жодному нормативно-правовому акті України, які віднесені до системи прогнозних і програмних документів.

Забезпечити економічне зростання з незначним приростом викидів парникових газів можливо за умови зростання частки сфери послуг та наукоємних виробництв, скороченням споживання палива в житловому секторі, зниженням енергетичної інтенсивності існуючих виробництв, розвитку використання відновлюваних джерел енергії та стимулювання використання палив із низьким вмістом вуглецю.

Викиди вуглекислого газу, 1992-2010 (кг CO₂ на \$ ВВП)

Джерело: Світовий банк.